

Katsauksia

vää. Mikään inhimillinen fennougristiikan alalla ei näytä olevan hänelle vierasta; hän on yhtä kotonaan komparatiivisen uralistiikan kuin izmalaisen itkuvirren parissa. Virittäjä toivottaa päivänsankarille onnea ja menestystä ja tuotteliaita tutkimusretkiä suomalais-ugrialaisten kielten ja kansanrunojen maisemiin.

SIRKKA SAARINEN

Veikko Ruoppila 1907–1993

Lokakuun 2. päivänä kuoli kotonaan Helsingissä äkillisesti apulaisprofessori Veikko Ruoppila. Hän oli Virittäjän entinen päätoimittaja ja pitkäaikainen toimitusneuvoston jäsen, yksi lehtemme ahkerimpia avustajia. Suomen kielen tutkijoistamme hän oli iäkkin, 86-vuotias.

Veikko Ruoppila oli syntynyt Lammilla kellosepän poikana 8. elokuuta 1907. Hän pääsi ylioppilaaksi 1926 Suomalaisesta normaalilyseosta, valmistui filosofian kandidaatiksi Helsingin yliopistosta 1931 ja väitelti tohtoriksi 1943 aiheenaan kotieläinten nimitykset suomen murteissa; tämä sanastomaantieteellinen tutkimus merkitsi meillä uutta aluevaltausta. Sota-aika oli omiaan vaikeuttamaan myös tutkimustyötä: »Rauhanaikaisesta perin juurin poikkeava palvelus oli kuitenkin vieroittanut aiheesta, ja samalla eräät pelkästään muistin varaan jääneet asiat olivat osittain unohtuneet», kirjoitti kapteeni Ruoppila väitöskirjansa alkulauseessa.

Toimittuaan mm. valtion tiedotustoiminnan tarkastusosastossa ja hoidettuaan normaalilyseon yliopettajankin tehtäviä Ruoppila nimitettiin Helsingin yliopiston dosentiksi 1949. Suomalaisen filologian apulaisprofessoriksi hänet nimitettiin 1959. Tästä virasta hän jäi eläkkeelle 1974 hoidettuaan monta vuotta myös suomen kielen varsinaista professuuria.

Yliopistouransa ohessa Veikko Ruoppila

teki pitkän päivätyön, pitemmän kuin kukaan muu, peräti 44 vuotta, Suomen murteiden sanakirjassa eli Kansankielen sanakirjassa. Hän aloitti Lemillä 1932 murresanaston kenttäkerääjänä ja sai työn päätökseen neljässä vuodessa. Karjalaisen Kulttuurin Edistämisseuran toimesta on parhaillaan tekeillä Lemin murteen sanakirja, joka perustuu Ruoppilan keräämään yli 31 000 sanatietoa käsittävään aineistoon.

Myöhemmin Ruoppila jatkoi murteen kenttäkeruuta mm. Hollolassa ja Lammilla sekä erityisesti kannakselaisen siirtoväen parissa Viipurilaisen osakunnan kotiseutututkimuksella. Kymmenkunta vuotta sitten hän antoi ystävällisesti käyttöön alkuperäiset kenttämuistiinpanonsa, jotka hän oli tehnyt Hollolassa 1940. Mustakantiset vihkot oli kirjoitettu kannesta kanteen mallikelpoisen selvällä käsialalla: puhetta, vuorosanoja, sanojen ja asioiden selityksiä, faktoja ja arvioita haastateltavista ja heidän taustastaan. Koska kerääjä oli tehnyt muistiinpanot sanalippujen tekoa (siis itseään) varten, hän oli saattanut sentään joskus kuitata pitkän selityksen merkinnällä »kuten Lemillä». Kaikkiaan Ruoppila merkitsi suomen murteista muistiin 58 142 sanatietoa.

Ruoppila oli Sanakirjasäätiön assistenttina 1937–1948, (vanhempana) leksikografina 1949–1976 ja apulaisjohtajana 1957–1976. Toisaalta hän oli suursanakirjan toimitustyön uranuurtaja, toisaalta tämä sanakirjatyö viitoitti hänen sanastomaantieteellistä ja dialektologista tutkijantietään.

Veikko Ruoppila muistetaan sydämellisenä ihmisenä, solidina tutkijana, rehtinä esimiehenä sekä selväpiirteisenä opettajana, joka aina oli valmis ohjaamaan ja kannustamaan nuorempia. Kun neljäkymmentä vuotta sitten tulin Helsingin yliopistoon ensimmäiselle luennolle, se taisi olla juuri Ruoppilan »Kielitieteen periaateoppia». Luentosali oli täynnä, ja kuulijoiden joukossa oli mm. useita yliopistoon ilmoittautuneita, jotka olivat pyrkimässä lääketieteelliseen tiedekuntaan. Liekö luento suoranaisesti pyrkijöitä tässä auttanut, mutta moni jaksoi kuunnella selkeätä esitystä loppumerkintään asti. Loppumerkintään liittyy

myös muistoni Ruoppilan vapunjälkeisestä luennosta. Kuulijoita oli tavallista enemmän, ja niinpä Ruoppila aloitti kuivakkaasti: »Ikävää, että pikapuoliin joudumme lopettelemaan, kun tuo kevätväsämyskin näkyy jo kadonneen!» (Merkinnät jäivät sillä kertaa saamatta.)

Veikko Ruoppilan kielitieteellinen tuotanto on monipuolinen ja laaja. Kielentutkijaan yhdistyivät hänessä kansa- ja luonnontieteellinen asiantuntemus sekä syvällinen kansanihmissen ymmärtämys. Hän kirjoitti satamäärin etenkin murreosanastoa, muoto- ja äänneoppia, kielenhuoltoa ja äidinkielenopetusta koskevia artikkeleita eri julkaisuihin ja erityisesti Virittäjään. Hänen ensimmäinen kirjoituksensa Virittäjässä on vuodelta 1932 ja viimeinen ilmeisesti vuodelta 1985: »Purjehdussanastoa Viipurin ja Käkisalmen Karjalasta» (17 s). Hänen laajemmista teoksistaan mainittakoon väitöskirja ja sen jatko-osa (1947), *Kansa lastensa kasvattajana* (1954), *Äyrämöismurteiden äännehistoria* (1955), *Etelä-Karjalan murreopas* (1956), *Unto Seppäsen tyylistä* (1958), *Suomalainen murrelukemisto* (Pentti Soutkarin kanssa 1959), toistasataa murreosanakarttaa sisältävä *Kalevala ja kansankieli* (1967), *Itä-Kannaksen murreosanakirja* (1984) ja *Venäläisperäistä sanastoa suomen murteissa* (1986). Äidinkielenopetuksen alalta muistetaan Ruoppilan Pekka Mattilan ja Anna-Liisa Mäenpään kanssa toimittama *Sananiekka*, jota pitkään käytettiin kouluissa oppikirjana (*Uusi sananiekka. Kielen ja tyylin opas*. 3. painos 1980).

Juuriltaan hämäläisen kielentutkijan tuotannosta suuri osa käsittelee Karjalaa, eli hänen omia sanojaan lainaten (*Itä-Kannaksen murreosanakirja*): se on myös »muistomerkki sille karjalaisuudelle, jonka 1940-luvulla tapahtuneet alueluovutukset päättivät Karjalan kannaksella». Ruoppilan työn tieteelliset tulokset kestävät aikojen ja suuntausten vaihtelua tavallista paremmin. Kotieläinten nimistöä koskevissa sanastotutkimuksissaan hän päätyi perustellusti tukemaan oletusta kantasuomen jakautumisesta länsi- ja itämurteisiin. Äyrämöismurteiden äännehistoriassaan hän ensimmäisenä mää-

ritteli kielihistoriamme peruskäsitteen muinaiskarjala, mitä tuskin on riittävästi tähdenetty.

Veikko Ruoppila oli opiskellut 1930 Tarton yliopistossa. Hänet tunnettiin Viron ystävänä, joka vaikeina aikoina ja loppuun asti piti yllä kiinteitä suhteita Suomenlahden yli. Lukuisat virolaiset muistavat Ruoppiloiden kodin turvallisenä tukikohtana.

Veikko Ruoppilan työkykyä ja luotettavuutta arvostettiin. Hänellä oli luontainen taito hoitaa asiat tyynesti ja tasapuolisesti pahoittamatta kenenkään mieltä tai korostamatta itseään. Hän jaksoi uurastaa alansa seurojen ja yhteisöjen toimimiehenä. Hän oli Virittäjän päätoimittajana 1960–1970, vuosikymmenet mm. Suomalaisen kirjallisuuden edistämisyseuran valtuuskunnan sihteerinä, Sanakirjasäätiön hallituksen ja valtuuskunnan sihteerinä sekä ylioppilastutkintolautakunnan jäsenenä. Kotikielen Seuran kunniajäseneksi hänet kutsuttiin 1976.

Virittäjän nykyiset ja entiset toimittajat sekä Kotikielen Seuran jäsenet hiljentyvät kunnioittamaan seuran kunniajäsenen, opettajan ja ystävän muistoa.

JAAKKO SIVULA

Puheviestinnän tutkimuksen nykytila ja tulevaisuus¹

Johdantoa

Amerikkalaisessa viestintäkirjallisuudessa näyttää olevan meneillään – ehkä pysyvä – viestinnän »vallitsevan paradigman» uudelleenarviointi. Yksi alan kattavimpia esityk-

¹ Tämä kirjoitus perustuu Prologoksen Puhe – Viestintä – Teknologia -seminaarissa Otaniemessä 26. 3. 1993 pidettyyn esitelmään. Kiitän FL Maija Gerlanderia ja FL Jukka-Pekka Puroa vartenotetuista kommentteista sekä eri- ja samanmielisyyden ilmaisuista.